

Notat NIFs etiske råd

30 Oktober 2022

Sak 2022 - 6: Transpersoners deltakelse i konkurranseidrett

Innsendt av: Idrettsstyret

Tema: Transpersoners deltagelse i konkurranseidrett

Bestilling: Transpersoners deltagelse i konkurranser og mesterskap har den siste tiden vært diskutert på nasjonalt og internasjonalt nivå i ulike idretter. Det er viktig for idrettsstyret og Nifs administrasjon å ha en informert og kunnskapsbasert tilnærming til tema og diskusjonen, og å få belyst de ulike etiske perspektivene som gjør seg gjeldende på tema. I den forbindelse ønsker Presidentskapet en redegjørelse fra Etisk råd om de viktigste etiske perspektivene rundt transpersoners deltagelse i konkurranseidrett som grunnlag til videre diskusjon.

Bakgrunn:

Med redegjørelse forstår vi å klarlegge viktige etiske perspektiver rundt transpersoners deltagelse i konkurranseidrett.

NIFs etiske råd legger til grunn at etiske valg handler om anvendelse av grunnleggende verdier i valget mellom ulike handlinger i idrettshverdagen. I denne saken vekter vi grunnverdiene idrettsglede for alle og rettferdighet tyngst. Disse verdiene kan tolkes forskjellig avhengig av ståsted, prererferanser og individuelle erfaringer. For eksempel, det som er like muligheter for en person kan oppleves som urettferdig for en annen.

Det er også relevant å nevne at rådet i sin behandling av saken har funnet det vanskelig å se entydige grenser mellom bredde-, konkurranse- og toppidrett, samt hvordan praksis i toppidretten vil påvirke bredden og motsatt.

Det er noen motsetninger som rådet mener NIF bør ha med i vurderingen, slik som at deltagelse for noen kan bety at det blir vanskelig å delta for andre. De enkelte særforbundene kan ha behov for å gå mer konkret inn i drøftinger om slike mulige motsetninger. Her kan det være nyttig å bruke konkrete eksempler som ramme for diskusjon. Et eksempel kan være det lokale arbeidet for å utvikle en god garderobekultur for alle som ønsker å delta i idretten.

En viktig refleksjon å ha med er at debatten om transkjønnede i idretten handler om mye mer enn prestasjoner – det handler også om menneskeverd. Mennesket har en helt spesiell verdi i kraft av å være et menneske. Det betyr at mennesket ikke er verdifullt fordi det kan være nyttig for andre, men fordi det har en verdi i seg selv. Siden mennesket har spesiell verdi og verdighet, har alle krav på å bli behandlet med respekt.

I dagens samfunn er man i stor grad enige om at menneskeverdet er egalitært – ingen mennesker har større eller mindre verdi enn andre. Med det i minnet vil en etisk refleksjon rundt transkjønnede i idretten, først og fremst fordre at man ser på at dette gjelder mennesker, - og deretter sak. Fordi transkjønnedes deltakelse i idretten handler om mennesker med egenverdi, med ønsker og drømmer, samt lysten til - og ønsket om - å være med i idrett og eventuelt konkurrere.

Temaet engasjerer mange, og følelser står kan hende sterkere enn etiske vurderinger. Siden etikken handler om anvendelse av grunnleggende verdier, normer og de prinsipper vi mennesker oppgir for våre valg må man ta et steg tilbake, og se på hvorvidt man diskuterer saken fra samme synsvinkel. Ser man på denne saken fra en prestasjonsvinkel eller fra en vinkel hvor utøverens verdi også har betydning? Hva veier tyngst, og hvordan skal begge deler kunne tas hensyn til?

Nedenstående notat inneholder innledende refleksjoner som grunnlag for videre diskusjon og behandling av saken.

REFLEKSJONSNOTAT

Etiske dimensjoner

Det bør tas hensyn til flere etiske perspektiver knyttet til deltakelse for transpersoner i konkurranseidrett. Slik rådet ser det, bør NIF ta utgangspunkt i et menneskesyn som anerkjenner at alle mennesker er like i verdighet, har samme menneskeverd.

Etisk råd har vurdert at de mest relevante verdiene for denne saken er *idretts glede for alle* og *rettferdighet*. Disse blir dermed styrende for rådets behandling. *Idretts glede for alle* inkluderer tilgjengelighet, like muligheter, anerkjennelse, og å føle seg akseptert og velkommen. *Rettferdighet* handler blant annet om lik tilgang til ressurser og rettferdig fordeling av goder. Begge verdiene handler om like muligheter for deltakelse.

Rådet ser både argumenter for at særforbundene kan velge egen praksis og for at NIF bør ha en felles policy på området. Hva som velges her vil ha konsekvenser for enkeltpersoner og

derfor være etisk relevant. IOC sitt nye rammeverk er også relevant, med elementer det er relevant å se nærmere på.

Nærmere om verdiene

Idretts glede for alle

Gjeldende visjon og sentral verdi for idretten, og bør være førende for etiske betraktninger. Men hva betyr glede og hvordan definerer vi «alle»?

- Vinne en konkurranse?
- Å få være med?

Det er ikke nødvendigvis riktig å legge antall personer dette gjelder til grunn for vurderingene fordi transpersoners deltakelse i idretten omhandler transpersoner, som er en minoritet. Idretts glede for alle kan derfor ikke besvares med statistikk, hvor mange som får sine muligheter begrenset. Idretts glede for alle er et kvalitativt spørsmål og omhandler tema som trygghet, sårbarhet og tillit.

Temaet omfatter både bredde- og toppidrett. Et godt utgangspunkt er å spørre hvordan idretten kan legge til rette for deltakelse heller enn å søke etter muligheter for å begrense deltakelse.

Like muligheter handler om deltakelsesmuligheter, det skal i størst mulig grad legges til rette for at alle skal ha like muligheter til å delta og søke å kvalifisere seg til toppidrett.

- Like muligheter til å delta
- Like konkurransevilkår

Her er det relevant å vurdere om verdien av deltagelse bør vektlegges tyngst i breddeidrett mens like vilkår vektlegges tyngst i toppidretten.

- Bredde: Alle skal være med utfra egne premisser så langt det er mulig.
- Topp: Rettferdighet og en meningsfull konkurranse så langt det er mulig.

Rettferdighet

Rettferdighet handler blant annet om likeverdig tilgang til ressurser og goder, men også om å bli møtt som en likeverdig person på linje med andre.

Rådets medlemmer vil peke på at det er etisk problematisk å utestenge/begrense personers deltagelse.

Spørsmål som ble stilt i denne sammenheng:

- Hva slags faktagrunnlag trenger vi for etisk sett å kunne fatte en beslutning?
- Bør både transkvinner og transmenn og ikke-binære inkluderes i debatten?

NIF's etiske råd gir råd basert på tilgjengelig kunnskap vurdert i lys av relevante verdier. Rådet er et veiledende råd.

Det å inkludere i toppidrett – kan være avgjørende for å sikre inkludering og like muligheter i breddeidretten. Et godt arbeid rundt inkludering og transpersoner deltagelse handler om hvordan vi arbeider for å oppnå en god lag- og garderobekultur hvor det er aksept og idrettsglede for transpersoner og ikke-binære. Rådet påpeker at idretten kan være en livbøye for mange som er i vanskelige livssituasjoner.

Anerkjennelse handler i denne sammenhengen blant annet om å bli anerkjent som det kjønnnet man identifiserer seg som. Idretten skal jobbe mot fordommer mot transpersoner. Temaet er like viktig for bredde- som for toppidrett.

Likebehandling og roller i idrettsorganisasjonen

Et annet perspektiv det er viktig å ha med er at idretter er forskjellige, og kan ha ulike problemstillinger alt etter hvilken gren og aktivitet det er tale om. Lagidretter kan ha noen etiske berøringspunkt individuelle idretter ikke har og omvendt. Med utgangspunkt i IOC sitt rammeverk – er det naturlig at hver idrett vil utvikle sine regler ut fra sine rammer, og at dette er deres rolle.

Vi tar her ikke stilling til om det skal være en praksis eller ulik praksis mellom særforbundene. Men etikkens karakter av anvendt etikk tilsier at konteksten er viktig. Dette peker i retning av mulighet for å gjøre kontekstuelle vurderinger, altså legge til rette for at de enkelte særforbundene kan gjøre ulike vurderinger basert på et felles verdigrunnlag: Idrettsglede for alle og rettferdighet.

Andre hensyn er at et lite antall personer berøres direkte, viktigheten av likebehandling på tvers av idretter samt forsvarlig saksbehandling. Det kan være en mulig løsning at NIF bistår med et felles organ som kan behandle saker fra særforbundene. Dette kan bidra til at personene opplever - og reelt sett får – en likeverdig behandling. Det kan også gi legitimitet og trygghet til transpersoner som ønsker å delta i toppidrett.

Oppsummering

Rådet mener at transmenn skal inkluderes i debatten på lik linje med transkvinner. Det finnes noe forskningsbasert kunnskap om transpersoners deltakelse i breddeidrett, men minimalt om deltakelse i toppidrett. Imidlertid er det all grunn til å anta at tilfanget av både forsknings- og erfaringsbasert kunnskap på begge områdene vil øke i årene som kommer. Det er etisk problematisk å utestenge og/eller begrense personers deltagelse uten evidens og faktagrunnlag basert på medisinsk og tverrfaglig forskning. Men det er ofte slik at det er strid

om kunnskapsgrunnet for aktuelle saker. Rådet vil derfor avslutningsvis peke på viktigheten av at verdiene idrettsglede for alle og rettferdighet brukes aktivt i behandlingen av transpersoners deltakelse i idrett både nasjonalt og lokalt.